

Пазарите за предвиждания

Как ще се казва следващият български премиер

Слави Т. СЛАВОВ*

Според вас как ще се казва министър-председателят на България в края на 2009 г.? Вие смятате, че той ще се казва Бойко Борисов. Аз не съм толкова сигурен. Можем да се хванем на бас при следните условия. Аз ви давам 50 лева днес. Ако вие познаете, тогава не ми дължите нищо. А ако не познаете, вие ми давате 100 лева. В крайна сметка, ако Бойко Борисов стане премиер, вие печелите 50 лева от мен. В обратния случай аз печеля 50 лева от вас (100 лева, които вие ще ми дадете, минус 50 лева, които аз ви давам днес).

Подобен облог може да ви звучи екзотично, но все повече такива договори се търгуват на електронни пазари, известни като пазари за предвиждания (prediction markets) или информационни пазари. Общото между тях е, че финансовият резултат от тези договори зависи от несигурни бъдещи събития от областта на политиката, икономиката, шоубизнеса. По същество тези договори са много сходни на облози между приятели с тази разлика, че те се търгуват в големи количества на електронни пазари между анонимни участници. Също така условията на договорите са стандартизирани - единствената плаваща променлива е цената на тези договори, която е по договорка между двете

ИЛЮСТРАЦИЯ: YANIK CHAUVIN

страни. Стига пазарът да е достатъчно ликвиден и конкурентен, цената на такъв договор ще бъде много близка до вероятността събитието наистина да се случи. Ако днешната цена на финансов договор, който обещава 100 лева, ако Бойко Борисов стане премиер, е 50 лева, вероятността това да се случи е около 50 процента.

Предвижданията в действие

Един такъв пазар за предвиждания е „Интрейд“ (www.intrade.com). Според актуалните пени на този пазар вероятността Барак Обама да спечели предвзрителните президентски избо-

В много отношения тези договори са подобни на други финансови активи, а пазарите за предвиждания изпълняват същите социални функции, каквито изпълняват и финансовите пазари.

Пазарите за предвиждания много често са по-точни от социологическите проучвания.

ри на своята партия е 72 процента. Вероятността следващият президент да бъде демократ е 66 процента. Вероятността самият Обама да стане президент е 48 процента. Цената на договор, който обещава 100 долара, в случай че американската икономика изпадне в рецесия през 2008 г., е 64 долара. Според „Интрейд“ филмът „Няма място за старите кучета“ (No Country for Old Men) ще спечели оскарите за най-добър филм, режисура и актьор в поддържаща роля (Хавиер Бардем), а Даниел Дей-Люис ще спечели „Оскар“ за най-добър актьор в главна роля. Съществува и пазар върху данъчната политика на следващия американски президент. Според този пазар най-високата ставка на данъка върху доходите ще стане поне 38 процента (сегашната най-висока ставка е 35 процента).

Договорите, търгувани на тези пазари, приличат много на хазартни облози. Възможно е много от участниците в тях да търгуват единствено с развлекателна цел - единствено заради тръпката да противопостави своята преценка срещу тази на някой друг и да спечели (или загуби) малка сума пари от това. Но в много отношения тези договори са подобни на други финансови активи (като акции или фючъри), а па-

зарите за предвиждания изпълняват същите социални функции, каквито изпълняват и финансовите пазари. На първо място, пазарите за предвиждания обобщават и разкриват информация. Цената на всеки договор обобщава всичката налична публична информация. Пазарите за предвиждания много често са по-точни от социологическите проучвания. Така например през 2004 г. „Интрейд“ успява да предвиди не само победителя от президентските избори в САЩ, но дори и това кой от двамата кандидати ще спечели във всеки един от 50-те щати. Чрез цените на различните договори пазарите за предвиждания синтезират колективната мъдрост на хилядите участници в тях.

Ценен източник на информация

Още по-възбуждаща е възможността пазарите за предвиждания да разкриват и вътрешна информация. Така например доста хора имат вътрешна информация за това кой ще спечели „Оскар“ в дадена категория. Оскарите се определят на база гласовете на членовете на Филмовата академия на САЩ. Членовете на тази академия знаят за кого са гласували и също знаят за кого са гласували техните колеги и познати от бранша.

Ако достатъчно членове на академията решат да се възползват от тази вътрешна информация с цел финансова печалба, това ще вдигне цената на определен филм или актьор. По-високата цена на практика ще разкрие тази вътрешна информация пред широката публика. Друг интересен договор, предлаган от „Интрейд“, е за това кой от 9-те съдии в американския Върховен съд ще напусне поста си пръв. В този случай личните секретари на съдиите имат доста вътрешна информация за здравословното им състояние и за бъдещите им намерения. Ако те решат да се възползват от тази вътрешна информация, това ще я разкрие пред всички нас.

Като всеки друг финансов пазар пазарите за предвиждания предлагат възможности за спекулиране и арбитраж. Като всеки друг финансов пазар пазарите за предвиждания могат да бъдат използвани и за оптимално управление на риска. Ако вие работите за президентската кампания на Барак Обама, може би ще бъде разумна идея да заложите пари на Хилъри Клинтън. По този начин ще се застраховате срещу риска да останете безработен, ако вашият кандидат все пак загуби. Ако заложите на това, че икономиката ще изпадне в рецесия тази година, това ще компенсира евентуалните загуби за вашия бизнес. Ако получавате високи доходи и плащате високи данъци, тогава би било разумно да заложите на това, че следващият американски президент ще вдигне данъчните ставки. Така ще се застраховате срещу по-прогресивните данъци, които могат да ви сполетят в близко бъдеще.

Първият пазар за предвиждания е открит точно преди 20 години от бизнес училището на университета на Айова, а първите договори са обвързани с резултатите от президентските избори в САЩ през 1988 г. Пазарите за предвиждания са обект на научен интерес от страна на икономисти, политолози, психолози, статистични, специалисти по компютърни науки. Не е известно дали в България съществуват подобни пазари. Може би някой наш университет или изследователски институт би се заел с тяхното организиране. ■ К

Слави Т. Славов е асистент по икономика в Pomona College, САЩ. Wolfers, Justin, and Eric Zitzewitz. „Prediction Markets.“ Journal of Economic Perspectives 18:2 (2004): 107-126.